

SLOVENIJA NA PLAKATIH ZBIRKE SALCE

Božidar Flajšman

V Narodni galeriji so 30. oktobra 2019 odprli razstavo 52 plakatov iz zbirke Salce, na ogled bodo do 12. januarja 2020. Ferdinando Salce (1878–1962) je bil italijanski trgovec s tekstilom, doma iz Trbiža. Po njegovi smrti se je izkazalo, da je zbral kar 24.580 plakatov, ki jih je zapustil italijanski državi.

Predstavljeni plakati so vezani na današnje ozemlje Republike Slovenije, nastali pa so med letoma 1910 in 1960. Gre za turistične plakate, ki promovirajo naravne lepote, letovišča in zdravilišča, ter prireditvene plakate, ki oglašujejo kulturne in športne prireditve, sejme, kongrese in srečanja različnih interesnih skupin. Posebna skupina so plakati iz serije komercialnih reklamnih plakatov za različne izdelke.

Slika 1: VII. Lovski ples v vseh prostorih na Taboru v Ljubljani, v prid »Zelenemu križu«, 1. februar 1927.

Dandanes prevladujoča fotografija ni bila uporabljena niti na enem plakatu, vsi so bili slikani ali risani, tudi plakat za prvo jugoslovansko fotografsko razstavo na Ljubljanskem velesejmu leta 1932.

Številni razstavljeni plakati odsevajo politično in družbeno dogajanje v tem obdobju. Napisi na plakatih so v različnih jezikih – v srbsčini in hrvaščini, pa tudi v nemščini, italijanščini in francoščini. Posebej zanimiv je primer reklamnih plakatov za Postojnsko jamo oz. Postojno, ki je po podpisu Rapalske pogodbe leta 1920 prešla izpod Avstro-Ogrske pod Kraljevino Italijo. Zapisana je v različicah Adelsberg, Postoina in Postumia. Postojnsko jamo pa so vse do konca italijanske oblasti nazivali s Postumia Grotte.

Slika 2: Franz Lenhart, 1898–1992:
Le Grotte di Adelsberga. Postumia
ore 2.30 da Trieste, post 1920.

Pri turističnih plakatih gre predvsem za dela, nastala v času med obema vojnama. Slovenijo promovirajo bodisi samostojno ali v kontekstu Jugoslavije. Vabijo v letovišča, kot sta Bohinj in Bled, zdravilišče Rimske Toplice in hotel Palace v Portorožu. Serija prireditvenih plakatov zajema razstave, kongrese ter različna društvena srečanja in športne prireditve.

Številni razstavljeni plakati vabijo na Ljubljanski velesejem, v sklopu katerega je bilo denimo mogoče obiskati razstavo Naš Jadran in gozdarsko razstavo.

Slika 3: Peter Kocjančič, 1895–1986:
Prva jugoslovanska fotografska razstava
na Ljubljanskem velesejmu, 1932.

Del postavitve je posvečen reklamnim plakatom za različne izdelke, npr. za klobuke znamke Piccadilly, pralna sredstva Perion, Drogerijo Gregorič, pivo Union, rogaškoslatinsko mineralno vodo, časopis in podobno.

Najstarejši plakati so delo secesijsko navdahnjenih Tržačanov – Argia Orella (1884–1942), Uga Flumianija (1876–1938) in Glauca Cambona (1875–1930) – ter Avstrijca Franza Lenharta (1898–1992), oblikovalca plakatov gorskih letovišč v Dolomitih (Cortina d’Ampezzo, Madonna di Campiglio). Med slovenskimi oblikovalci izstopajo Ivan Vavpotič (1877–1943), slikar, ilustrator in scenograf; Peter Kocjančič (1895–1986), slovenski fotograf; Evgen Šajn, tiskarski mojster; Herman Hus (1896–1960) in Janko Omahen (1898–1980), arhitekta in učenca Jožeta Plečnika (1872–1957); Božidar Jakac (1899–1989), slikar in grafik; Ivan Pengov (1906–1975), arhitekt, igralec, režiser, scenograf in radijski napovedovalec; slikar Rudi Gorjup (1916–2001) in imenitni grafični oblikovalec Janez Trpin (1908–1973).

Plakati prikazujejo tudi pestrost likovnih izrazov – od secesije do fauvisma, od kubizma do ekspresionizma ter od nove stvarnosti do konstruktivizma. Razstava tudi prepričljivo prikaže, da naše takratno grafično oblikovanje ni prav nič zaostajalo za evropskim.

Slika 4: Janez Trpin, 1908–1973:
Jugoslavija, Slovenija.